

ДОДАТОК А
Копії публікацій

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Левченко М.В.

Науковий керівник – ст. викладач Солодкий В.С.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61726, Харків, пр. Науки, 14, каф. Економічної кібернетики та
управління економічною безпекою, тел. (057)702-14-90)
E-mail: maryna.levchenko@nure.ua

The relevance and importance of the topic of the order of disclosure of bank secrecy is difficult to overestimate. Proper application of the legal rules governing the procedure for such disclosure is necessary both for bank employees and for all other persons who aim to gain access to this information. As part of this article, I will focus my attention on the possible ways of obtaining information containing banking secrecy and possible consequences for the bank in the event of disclosure of such information in violation of legal requirements.

Як відомо, банківська система в будь-якій країні є важливою складовою економіки і має значний вплив на життєдіяльність суспільства. З метою забезпечення її стабільного та ефективного функціонування держава створює ряд гарантій банківської діяльності, одне з головних місць серед яких займає банківська таємниця.

На сьогодні правовий режим банківської таємниці визначається Цивільним кодексом України № 435-IV від 16.01.03 р. (ЦК), а також Законом України "Про банки і банківську діяльність" №2121-III від 07.12.00 р., який є основним нормативно-правовим актом, що визначає правовий режим банківської таємниці в Україні. Цим Законом окреслено обсяг поняття банківської таємниці, встановлений механізм її збереження і порядок її розкриття.

Разом з тим встановлений законом режим банківської таємниці не має абсолютного характеру, оскільки їм передбачаються правомірні правові дії щодо розкриття такого виду інформації [1].

Згідно зі статтею 1076 ЦК, банк гарантує таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Зокрема, статтею 60 цього Закону визначено поняття банківської таємниці - це інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи мінімальний шкоди клієнту.

Законодавством передбачено підстави для розкриття банківської таємниці. Зокрема, це може бути зроблено за рішенням суду. Крім того, банківська таємниця повинна бути розкрита органам прокуратури, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро, Антимонопольному комітету - на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності (ФОП) за конкретний проміжок часу.

Підставою для розкриття банківської таємниці є також письмова вимога центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну податкову політику (на сьогодні це Державна фіскальна служба). Банківська таємниця також повинна бути розкрита на вимогу органу виконавчої влади в рамках розслідування фактів відмивання злочинних коштів та фінансування тероризму. Аналогічна практика стосується розслідування фактів корупції.

Слід зазначити, що банки мають певні зобов'язання щодо збереження банківської таємниці, зокрема, шляхом обмеження кола осіб, що мають доступ до відповідної інформації, застосування спеціальних технічних засобів, здатних запобігти несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації. Крім того, співробітники банків підписують документи, в яких зобов'язуються зберігати банківську таємницю, не розголошувати та не використовувати її з вигодою для себе або третіх осіб.

У законі також зазначається, що "органи державної влади, юридичні та фізичні особи, які при виконанні своїх функцій, визначених законом, або надання послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали в установленому законом порядку інформацію, яка містить банківську таємницю, зобов'язані забезпечити збереження такої інформації, не розголошувати цю інформацію і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб".

Список використаних джерел:

1. Луспеник, Д. Розкриття банківської таємниці [Текст] / Д. Луспеник, З. Мельник // Юридична практика. – 2010. – № 7 (634).
2. Солодкий В.С., Тимофеев В.А. Організаційно-правові основи захисту інформації с обмеженим доступом [Текст]: Монографія – Харків, 2013. – 189 с.

Левченко М.В.,
науковий керівник
Полозова Т.В., д.е.н., професор

ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У статті розглянуто основні етапи управління кредитним ризиком в системі економічної безпеки комерційного банку. Визначено мету управління кредитними ризиками банку.

В статье рассмотрены основные этапы управления кредитным риском в системе экономической безопасности коммерческого банка. Определены цели управления кредитными рисками банка.

Розвиток ринкових відносин і формування комерційних структур неможливо без кредитних організацій, які відіграють головну роль в цьому процесі. Саме кредитні організації, зокрема банки, акумулюють величезні фінансові потоки і здатні активно вплинути на розвиток національної економіки. На сьогоднішній день банки є головним локомотивом ринку, але в той же час саме банки схильні до найбільшої небезпеки, оскільки акумулюють великі гроші. Проблема безпеки банку стосується не тільки його власників і співробітників, а ще й його клієнтів, акціонерів. Проблеми банку зачіпають широкі верстви населення і здатні вплинути на ситуацію в державі. Останні досягнення науки і техніки, використання сучасних технологій, піддають банки абсолютно новим і більш небезпечним загрозам.

Для комерційних банків особливо значущими є такі умови ефективної і безпечної діяльності, як забезпечення повернення кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків. Тому серед проблем захисту банківської діяльності від загроз зовнішнього і внутрішнього характеру все більш актуалізується необхідність забезпечення охорони фінансових ресурсів, захисту інформації та майна комерційного банку, створення системи його фінансової безпеки.

У сучасному суспільстві в умовах загострення конкурентної боротьби увага до банківських ризиків збільшується. Банки все частіше займають агресивну позицію по відношенню один до одного, проводять все більш ризиковані операції і операції.

На фінансовому ринку кредитні угоди є найбільш дохідною статтею активів комерційних банків, але разом з тим і найбільш ризикованим видом діяльності.

Кредитний ризик відображає можливість виникнення збитків в результаті несплати або простроченої оплати позичальником своїх фінансових організацією, яка може статися з певною ймовірністю протягом деякого періоду часу, як наслідок зменшення вартості кредитного портфеля, заставного забезпечення і (або) в зв'язку з частковою або повною неплатоспроможністю позичальників до моменту погашення кредиту [1].

Управління кредитними ризиками полягає в діях банківських менеджерів, спрямованими на зниження ймовірності настання несприятливих подій в процесі кредитно-інвестиційної діяльності та на зменшення їх негативних наслідків.

Робота банку по управлінню кредитними ризиками повинна носити комплексний характер, охоплювати всі сфери. Якість управління ризиками в кожній сфері залежить від наявності науково обґрунтованих критеріїв оцінки, орієнтованих на особливості комерційних банків і склад їх клієнтів, характер виникнення, умови і наслідки ризику, склад доступних методів і засобів управління банківськими ризиками і т.д.

Система управління кредитними ризиками може бути описана на основі різних підходів, на основі яких і визначається її місце в загальному ризик-менеджменті банку [2].

Банківська діяльність є однією з найбільш динамічно розвиваються, швидко реагують на зміни в зовнішньому середовищі. Об'єктивним фактором і потужним стимулом цього є високий рівень банківської конкуренції. Сучасні економічні процеси вимагають постійного вдосконалення системи управління кредитними ризиками.

Проблема зниження кредитного ризику банку істотно залежить від досконалості застосовуваних банком інструментів його оцінки, адже кожен банк має власну клієнтуру, свій сегмент ринку, галузеву специфіку, конкретні можливості.

Прийнято виділяти три мети управління кредитними ризиками банку:

- попередження ризику шляхом усунення передумов для її виникнення;
- підтримка рівня ризику у встановлених рамках (з урахуванням стратегії установи і вимог Національного банку);
- мінімізація ризику при вже заданих конкретних умовах.

Однією з головних проблем, що стоять перед банківською системою України на сучасному етапі її розвитку, є грамотна оцінка банківських ризиків з метою їх подальшої оптимізації та забезпечення на цій основі безпечних умов функціонування кредитних організацій [3].

Управління кредитним ризиком складається з наступних етапів:

- оцінка кредитного ризику;
- моніторинг кредитного ризику;
- регулювання кредитного ризику.

В основу банківського управління кредитними ризиками повинні бути покладені постулати:

1. Формування виваженої політики управління ризиками. Така політика повинна включати в себе заходи щодо запобігання ряду несприятливих ситуацій і пом'якшення наслідків тих з них, які неможливо виключити повністю.

2. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення регламентів, що регулюють процедуру укладення кредитного договору з урахуванням змін ситуації на кредитному ринку і в цілому в економіці країни. Вони повинні визначати склад документації, що супроводжує кредитну заявку; перевірку

кредитоспроможності, платоспроможності клієнтів, їх класифікацію за надійністю, засновану на кредитній історії, стан банківських рахунків і зобов'язань; порядок дій з проведення експертного аналізу проекту, що кредитується, перевірки інформації службою безпеки, оформлення кредитного договору.

3. Достатня інформованість про ризик. Процес управління ризиками повинен зачіпати кожного співробітника банку, прийняття рішень про проведення банківської операції повинно проводитися тільки після всебічного аналізу ризиків, виникаючих в результаті такої операції.

4. Функціональний розподіл повноважень. Повинна бути реалізована управлінська структура, в якій відсутній конфлікт інтересів: розділені обов'язки підрозділів і співробітників банку, які здійснюють операції, схильні до кредитного ризику, які враховують операції (в бухгалтерському і, або управлінському обліку), і здійснюють функції управління і контролю ризиків.

5. Обов'язковий безперервний контроль за проведенням операцій. За вчиненням операції, схильної до кредитного ризику, здійснюється попередній, поточний і наступний контроль. Повинен бути організований контроль з боку керівництва і колегіальних органів. У банку повинна діяти система лімітів і обмежень, що дозволяє забезпечити прийнятний рівень ризиків по агрегованих позиціях банку.

6. Постійний моніторинг кредитного ризику і застосування системи його оцінки, що включають:

- розробку системи кількісних і якісних показників за всіма значущих чинників кредитного ризику;
- визначення оптимальних і критичних значень для кожного фактора кредитного ризику окремо і кредитного ризику в цілому;
- проведення загальної оцінки кредитоспроможності кожного потенційного позичальника;
- розробку стандартів банку щодо якості кредитів і дотримання вимог, встановлених регулюючими органами;
- класифікацію виданих кредитів за ступенем ризику.

7. Розвиток застосовуваних інформаційних технологій. Процес управління кредитними ризиками будується на основі використання сучасних інформаційних технологій. Повинні застосовуватися інформаційні системи, що дозволяють своєчасно ідентифікувати, аналізувати, оцінювати, управляти і контролювати ризики.

8. Постійне вдосконалення систем управління ризиками. Передбачає постійне розвиток всіх елементів управління ризиками, включаючи інформаційні системи, процедури і технології з урахуванням стратегічних завдань, змін у зовнішньому середовищі, нововведень у світовій практиці управління ризиками.

9. Поєднання централізованого та децентралізованого підходів управління ризиками. Поєднання централізованого та децентралізованого підходів управління ризиками. Припускає, що повинні поєднуватися централізований і децентралізований підходи управління ризиками. Колегіальні

органи стверджують методики розрахунку лімітів і/або ліміти для територіальних банків. Відповідно до затверджених методик розрахунку лімітів і/або в рамках затверджених лімітів територіального банку самостійним рішенням уповноваженого колегіального органу територіального банку стверджують ліміти для своїх підрозділів.

10. Проведення заходів по мінімізації ризику, тобто по зменшенню величини можливих збитків і їх впливу на платоспроможність банку, включають:

- створення спеціальних резервів на випадок неповернення боргу;
- перекладання частини ризику позичальника або третіх осіб (гарантів, поручителів) з оформленням застави;
- передача ризику страхової компанії. Як правило, страх не ризик неповернення кредитів, а об'єкт кредитування і (або) його заставне. Страхування проводиться за рахунок позичальника, але вигодонабувачем може виступати банк;
- портфельна і географічна диверсифікація ризику серед незв'язаних між собою клієнтів;
- зміна або передача (продаж) прав вимоги за кредитним договором та інші.

Очевидно, що найбільший вплив на ступінь кредитного ризику становлять фактори кредитоспроможності клієнта, а також ті зміни, які зачіпають кон'юнктуру ринків, на яких діє позичальник. Разом з тим Удосконалення методик оцінки кредитного ризику дозволяє банкам розробити власну систему підтримки управлінських рішень з надання позичок і забезпечує заданий рівень якості кредитного портфеля банку.

Отже, кредитним ризиком, як і будь-яким іншим видом банківських ризиків, можна управляти, тобто використовувати методи, що дають змогу певним чином спрогнозувати настання ризикової події та вжити заходів, спрямованих на мінімізацію збитків банку. Правильне оцінювання й управління ними дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності.

Перелік джерел посилання

1. Зобова Є. В., Самойлова С. С. Управління кредитним ризиком в комерційних банках: соціально-економічні явища і процеси, 2012. 74-81 с.
2. Никонець О. Є., Родний М. П. Кредитний ризик комерційного банку: можливості управління: науково-методичний електронний журнал «Концепт», 2016. 2731-2735 с.
3. Еловацкая Т. А., Федосова С. П., Ієвлева А. А. Державне регулювання фінансового. Воронеж, 2016. 137с.
4. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М., Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. 295 с.
5. Дуракова А. С., Матющенко А. С. Моделі іпотечного кредитування: Випуск 3. Том 24. Одеса: КУПРІЄНКО, 2014. 314-216 с.